

ملاحظات برگزاری کنکور نظام قدیم در سال ۱۴۰۰

مقدمه

آموزش عمومی تا سال ۱۳۹۰ شامل پنج سال دوره ابتدایی، سه سال دوره راهنمایی، سه سال دبیرستان و یک سال پیش‌دانشگاهی بوده که اکنون به نظام قدیم مشهور شده است. از آذرماه سال ۱۳۹۰ هم‌زمان با اجرایی شدن سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، دوره‌های آموزش عمومی بعد از تغییراتی به نظام جدید یا نظام ۳-۳-۶ مشهور شدند. در نظام جدید دوره ابتدایی از ۵ سال به ۶ سال افزایش یافت و دوره متوسطه به دو دوره متوسطه اول و متوسطه دوم تقسیم شد. دوره متوسطه اول شامل سال‌های هفتم، هشتم و نهم و دوره متوسطه دوم شامل سال‌های دهم، یازدهم و دوازدهم است که سؤالات کنکور از کتاب‌های این دوره طرح می‌شوند. هم‌زمان با تغییر در دوره‌های آموزش عمومی، تغییراتی در محتوای کتاب‌های درسی نیز ایجاد شد که این مورد موجب نگرانی فارغ‌التحصیلان نظام قدیم شده است.

برای اظهارنظر درخصوص برگزاری یا عدم برگزاری کنکور نظام قدیم^۱ توجه به سنجش عادلانه، جمعیت متقاضیان، چگونگی تغییرات محتوای کتاب‌های درسی و ابعاد قانونی موضوع، حائز اهمیت است که در ادامه به آنها پرداخته خواهد شد.

سنجش عادلانه

در یک رقابت عادلانه وجود سنجه‌های یکسان، اصلی‌ترین ملاک تعیین افراد یا گروه‌های برتر است. یک رقابت علمی مانند کنکور نیز از این قاعده مستثنا نیست. برگزاری کنکور نظام قدیم به معنای طرح دو نوع سؤال نظام قدیم و نظام جدید برای کسانی است که در یک مسابقه یکسان رقابت می‌کنند و این خود، اصل رقابت عادلانه را زیر سؤال می‌برد. هرچند سازمان سنجش تلاش می‌کند با رعایت برخی ملاحظات فنی از قبیل تأکید بر سؤالات مشترک بین داوطلبان نظام قدیم و جدید و «هم‌ترازی با استفاده از روش‌های آماری، مطابق با اصول سنجش و اندازه‌گیری و برآورد ضریب هم‌ترازی نمرات خام داوطلبان نظام قدیم (غیر ۳-۳-۶) و داوطلبان نظام جدید (۳-۳-۶)»، رقابت عادلانه‌تری را ایجاد کند «اما استفاده از چنین روش‌هایی و ماندن در این وضعیت دوگانه، تنها در شرایط اضطرار جایز است و استانداردهای کیفی سنجش اقتضا می‌کند که تنها یک

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات
آموزش و فرهنگ

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۷۳۱۹

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۹/۲۵

۱. درحقیقت دو کنکور مجزا برگزار نمی‌شود، مقصود از کنکور نظام قدیم تفکیک بخشی از سؤالات داوطلبان نظام قدیم از نظام جدید و ارائه سؤالات مجزا برای این داوطلبان است.

نظام، مبنای سنجش قرار گیرد». همچنین، حساسیت کنکور سراسری بسیار بالاست و رقابت شدید و بسیار نزدیک داوطلبان در این مسابقه علمی تا حدی است که در آن پاسخ و یا عدم پاسخ حتی به یک سؤال، می‌تواند سرنوشت افراد زیادی را تغییر دهد. بنابراین، کمترین نابرابری و دوگانگی در مواجهه با عناصر مؤثر بر رقابت، قابل قبول نیست؛ به‌خصوص اینکه این نابرابری در نوع سؤالات آزمون باشد.

جمعیت متقاضیان

نکته حائز اهمیت دیگر این است که تعداد فارغ‌التحصیلان از میان داوطلبان نظام قدیم آموزش متوسطه که آخرین گروه از آنها در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۶ فارغ‌التحصیل شده‌اند، برطبق اطلاعات سالنامه آماری وزارت آموزش و پرورش در همه رشته‌های نظری بالغ بر ۳۶۱ هزار نفر بوده است که تاکنون در سه آزمون سراسری سال ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ با سؤالات مختص به خود شرکت کرده‌اند. پس از این مدت تعداد این داوطلبان که بالقوه متقاضی شرکت در آزمون نظام قدیم هستند به میزان قابل ملاحظه‌ای کاهش و متقابلاً داوطلبان نظام جدید اکثریت مطلق داوطلبان را تشکیل خواهند داد. طبق برآورد سازمان سنجش آموزش کشور سهم داوطلبان آزمون نظام قدیم در آزمون سراسری سال ۱۴۰۰ از کل داوطلبان، بین ۶ تا ۸ درصد خواهد بود، با عنایت به این نکته که برخی از فارغ‌التحصیلان نظام قدیم در کنکور سال ۱۳۹۹ سؤالات نظام جدید را برای پاسخگویی انتخاب کرده‌اند (حدود ۵۰ هزار نفر) و این موضوع در آزمون سال ۱۴۰۰ نیز وجود خواهد داشت. در هر صورت فارغ از برآورد سازمان سنجش، داوطلبان نظام قدیم در اقلیت خواهند بود.

در آزمون سراسری سال ۱۳۹۸،^۱ حدود ۶۲/۸ درصد قبول‌شدگان، فارغ‌التحصیلان نظام جدید متوسطه (۳-۳-۶) بوده‌اند که همان سال ۱۳۹۸ فارغ‌التحصیل شده بودند. ۳۷/۲ درصد مابقی که همگی داوطلبان نظام قدیم محسوب می‌شوند در واقع فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۶۸ هستند که در نظام‌های آموزشی ترمی واحدی، سالی واحدی و یک نظام پیش از آن فارغ‌التحصیل شده‌اند.

«بررسی آمار داوطلبان آزمون سراسری سال جاری (۱۳۹۹) نشان می‌دهد،^۲ از تعداد حدود ۱ میلیون و ۱۶۶ هزار نفر داوطلب حاضر در جلسه، ۸۳/۲ درصد (حدود ۹۷۰ هزار نفر) به سؤالات نظام جدید ۳-۳-۶ پاسخ داده‌اند. این آمار در گروه ریاضی ۸۹/۶ درصد، در گروه تجربی ۷۶/۸ درصد، در گروه علوم انسانی ۸۷/۵ درصد، در گروه هنر ۸۹/۳ درصد و در گروه زبان ۸۷/۳ درصد است. بیشترین تعداد متقاضی پاسخ به سؤالات نظام قدیم آموزش متوسطه با تعداد حدود ۱۱۸ هزار نفر در گروه تجربی است و در سایر گروه‌های آزمایشی تعداد متقاضیان نظام قدیم کم است. باید به این نکته اشاره نمود که از حدود ۱۹۵ هزار نفری که از پنج گروه آزمایشی به سؤالات نظام قدیم پاسخ گفته‌اند حدود ۵۳ هزار نفر جزء اتباع خارجی، دانشجویان درحال تحصیل یا انصرافی یا اخراجی، فارغ‌التحصیل کردانی و مقاطع بالاتر یا کارمند بوده‌اند. با لحاظ نکردن این تعداد (این دسته بجز اتباع خارجی، یک‌بار از آموزش رایگان بهره برده‌اند) حدود ۱۴۳ هزار نفر (حدود ۱۲ درصد) داوطلب متقاضی پاسخگویی به سؤالات نظام قدیم وجود داشته است که حدود ۸۵ هزار نفر از آنها مربوط به گروه آزمایشی علوم تجربی است.»

۱. ارائه شده از سوی سازمان سنجش در مرکز پژوهش‌ها.

۲. گزارش سازمان سنجش آموزش کشور.

تغییرات محتوای کتاب‌های درسی

فارغ از آنچه گذشت مهم‌ترین نکته‌ای که پس از مصاحبه با مشاوران تحصیلی و معلمانی که دروس هر دو نظام قدیم و جدید متوسطه را تدریس نموده‌اند به دست آمده این است که شرکت در آزمون نظام جدید متوسطه، به نفع داوطلبان نظام قدیم است. به گفته معلمان، همه کتاب‌های درسی نظام جدید نسبت به نظام پیش از آن کم‌حجم‌تر، روان‌تر و ساده‌تر است. برای مثال در درس زیست‌شناسی بین ۶ الی ۱۰ فصل حذف شده است. با این همه استفاده از اصطلاحات جدید و نامأنوس به کار رفته در کتب نظام جدید (برای مثال در زیست‌شناسی نظام جدید به میتوکندری، راکیزه گویند)، استفاده از این کتاب و پاسخ به سؤالات این درس را برای داوطلبان نظام قدیم - به‌رغم کاهش حجم - مشکل ساخته است که این مشکل را می‌توان با قرار دادن کلمات معادل استفاده شده در کتب نظام قدیم در کنار کلمات و اسامی جدید، حل نمود. همچنین، در درس ریاضی فصل‌هایی مانند انتگرال، بخشی از مقاطع مخروطی و چند بخش دیگر حذف شده است. به عقیده معلمان و نماینده دفتر تألیف کتب درسی ابتدایی و متوسطه وزارت آموزش و پرورش، محتوای کتب درسی حداکثر تا ۳۰ درصد دستخوش تغییر و تحول شده است.^۱

در سال‌های گذشته با وجود عدم تغییر در نظام آموزشی تغییراتی در کتاب‌های درسی که منبع کنکور نیز بوده‌اند ایجاد می‌شده است. برای مثال کتاب ادبیات فارسی در دهه ۸۰ تغییر کرد به‌گونه‌ای که فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۹ که در آزمون آن سال پذیرفته نمی‌شدند مجبور بودند برای کنکور سال ۱۳۸۰ بدون هیچ‌گونه تنفسی ادبیات فارسی جدید را مطالعه کنند.

ملاحظات قانونی

از منظر حقوقی و قانونی سازمان سنجش آموزش کشور فقط مجری سنجش و پذیرش دانشجو طبق «قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور» است و مطابق بندهای «ب و پ»^۲ ماده (۱) این قانون باید آزمون سراسری را از میان دروس تخصصی و عمومی رشته‌های تحصیلی در سه سال آخر دوره متوسطه برگزار کند. بنابراین برگزاری آزمون‌های مجزا برای نظام‌های مختلف آموزشی، در قانون پیش‌بینی نشده است. اما از آنجایی که بند «ب» ماده (۳) این قانون تصویب عناوین، محتوا و مقررات آزمون‌ها را برعهده شورای سنجش و پذیرش قرار داده است، این شورا برای آزمون سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ مصوب نمود سنجش با دو آزمون جداگانه (دو مجموعه سؤال متفاوت) برای داوطلبان نظام جدید و قدیم برگزار شود. بنابراین برطبق قانون، اتخاذ تصمیم درخصوص برگزاری کنکور نظام قدیم در سال ۱۴۰۰ نیز برعهده این شورا است.

باید اشاره نمود شورای سنجش و پذیرش در هفدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۶ با توجه به درخواست داوطلبان تصویب کرد «در آزمون سراسری سال ۱۳۹۹، برای آخرین بار همانند آزمون سراسری سال ۱۳۹۸ سنجش با دو آزمون جداگانه (دو مجموعه سؤال) انجام خواهد شد» عبارت «آخرین بار» تأکیدی بر این نکته است که پس از سال ۱۳۹۹ آزمون جداگانه‌ای برگزار نخواهد شد. اما این مصوبه در وب‌سایت این سازمان و دفترچه ثبت‌نام آزمون سراسری سال ۱۳۹۹ وجود نداشت که دلیلی بر عدم اطلاع‌رسانی به‌موقع این سازمان درخصوص این مهم است. همچنین، این مصوبه مجدداً در

۱. داده‌های ارائه شده در جلسات کارشناسی مرکز - مصاحبه تلفنی با کارشناسان و معلمان.

۲. بند «ب» - آزمون عمومی: آزمون سراسری از میان دروس عمومی رشته‌های تحصیلی در سه سال آخر دوره آموزش متوسطه است که توسط سازمان سنجش آموزش کشور برگزار می‌شود.

بند «پ» - آزمون اختصاصی: آزمون سراسری از میان دروس تخصصی رشته‌های تحصیلی در سه سال آخر دوره متوسطه است که توسط سازمان سنجش آموزش کشور برگزار می‌شود.

بیست و چهارمین جلسه شورای سنجش و پذیرش مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۲ مورد تأیید و تصویب دوباره این شورا قرار گرفت که به دلیل دیر هنگام بودن، این مصوبه رافع اشکال فوق نیست.

نتیجه گیری و پیشنهاد

بنابر آنچه گذشت و با توجه به شرکت آخرین گروه از فارغ التحصیلان نظام قدیم متوسطه در سه آزمون، حداقلی بودن جمعیت آنان و از منظر عدالت در سنجش، مرجح است آزمون سراسری سال ۱۴۰۰ با سؤالات یکسان برگزار شود، اما به دلیل عدم اعلام عمومی مصوبه حذف کنکور نظام قدیم تا حداقل یکسال قبل از برگزاری آزمون، پیشنهاد می شود:

در آزمون سراسری سال ۱۴۰۰، سنجش با دو آزمون جداگانه (دو مجموعه سؤال برای نظام های جدید و قدیم متوسطه) و حتی المقدور از مباحث و مطالب مشترک دو نظام قدیم و جدید با تعداد محدود سؤالات متفاوت برگزار شود.